

แนวปฏิบัติในการคุ้มครองสิทธิ และรักษาสิทธิประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
วิทยาลัยเชียงราย

1. วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับคณาจารย์และนักวิจัยของวิทยาลัยเชียงรายเกี่ยวกับสิทธิ และการคุ้มครองสิทธิ ในการสร้างผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์
2. เพื่อกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิ และรักษาสิทธิประโยชน์จากงานวิจัยและงานสร้างสรรค์

2. ความหมาย

สิทธิ หมายถึง สิทธิในผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยเชียงราย โดยเป็นสิทธิที่ชอบธรรมตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นการถือครองสิทธิตามข้อตกลงที่กำหนด

การคุ้มครองสิทธิ หมายถึง การปกป้องการละเมิดสิทธิในผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของวิทยาลัยเชียงราย

สิทธิประโยชน์ หมายถึง ประโยชน์ใดๆ ที่เกิดจากผลงานวิจัยหรืองานสร้างสรรค์ของคณาจารย์และนักวิจัยของวิทยาลัยเชียงราย

3. หลักการและเหตุผล

กิจกรรมวิจัยและพัฒนา เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเทคโนโลยีของประเทศ โครงสร้างพื้นฐานของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีที่มีความก้าวหน้า ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคลากร เครื่องมือ และความรู้ความชำนาญของบุคลากรภายในประเทศ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไปสู่ความสามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้

วิทยาลัยเชียงรายมีภารกิจในด้านการวิจัย และการสร้างผลงานสร้างสรรค์ จึงมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมวิจัย และพัฒนามากขึ้น โดยกำหนดหน่วยงาน ผู้รับผิดชอบทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพย์สินทางปัญญา

และพยายามผลักดันให้มีการนำผลงานที่ได้จากการวิจัยในเชิงวิชาการออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์มากขึ้น

4. นิยามและลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา (จากบทความของ สมिताภัทร์ จิตรแจ้ง)

ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) หมายความว่า ผลงานอันเกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้น (invention) การออกแบบ (design) โดยแท้ที่จริงแล้วทรัพย์สินทางปัญญาเป็น “ทรัพย์สิน” ประเภทหนึ่ง โดยธรรมชาติของทรัพย์สินแล้ว ผู้ที่ครอบครองทรัพย์สินใด ย่อมมีสิทธิตามกฎหมาย ในทรัพย์สินนั้นของตน ซึ่งอาจได้แก่ สิทธิในการใช้ประโยชน์ สิทธิในการหวงกันไม่ให้บุคคลอื่น มาใช้ประโยชน์หรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับลักษณะที่มีเจตนาไม่บริสุทธิ์ต่อทรัพย์สินดังกล่าว

ดังนั้น โดยความหมายในแง่ของกฎหมายแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) จึงให้ความสำคัญที่ตัวสิทธิอันเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ทางความคิดมากกว่าจะหมายถึงผลิตภัณฑ์ หรือวัตถุที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้น

สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเป็นรูปแบบของทรัพย์สินประเภทหนึ่ง ที่ผู้เป็นเจ้าของมีสิทธิ ในการใช้ประโยชน์แก่ตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การทำซ้ำ การดัดแปลง และการนำงานออก เผยแพร่สู่สาธารณะ และยังสามารถใช้ดำเนินการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ได้ เช่นเดียวกับทรัพย์สินประเภทอื่นๆ เช่น การโอนสิทธิ (Assignment) หรือ การอนุญาตให้ใช้สิทธิ (License) ทั้งนี้ ก็ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายอันเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา ที่จะกำหนดและ ขอบเขตแห่งสิทธิไว้เพื่อรองรับ

นอกจากนี้ หน้าที่อันสำคัญของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ก็คือ เป็นเครื่องมือเพื่อยับยั้ง การกระทำใดๆ ของบุคคลอื่นที่ปราศจากสิทธิตามกฎหมายไม่ให้เกิดการลอกเลียนหรือการเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรม จากการกระทำเพื่อมุ่งที่งานสร้างสรรค์นั้นออกใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ และกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละแขนงยังได้กำหนดลักษณะของการเยียวยาแก้ไข (Remedies) จากการกระทำที่ไม่สุจริตเหล่านั้น อันก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของทรัพย์สินทาง ปัญญาแต่ละแขนงนั้น

5. ประเภทของทรัพย์สินทางปัญญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ทรัพย์สินทางปัญญาถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ตามลักษณะธรรมชาติของผลงาน สร้างสรรค์ คือ ลิขสิทธิ์แขนงหนึ่ง และทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมแขนงหนึ่ง

1. ลิขสิทธิ์ ได้แก่ งานสร้างสรรค์ในแผนกวรรณกรรม ศิลปกรรม ดนตรีกรรม นาฏกรรม งานภาพยนตร์ งานโสตทัศนวัสดุ งานสิ่งบันทึกเสียง และงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเจตนารมณ์ ของกฎหมายลิขสิทธิ์นั้น เพื่อสนับสนุนและคุ้มครองสิทธิของผู้สร้างสรรค์ (author) ผลงาน หรือที่

เรียกว่า “ธรรมสิทธิ (moral right) ของผู้สร้างสรรค์ และกฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองก็ต่อเมื่อเป็นงานประเภทที่ได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายเท่านั้น ซึ่งในประเทศไทยกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองในกรณีนี้ได้แก่ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 โดยให้การคุ้มครองลิขสิทธิ์ในงานประเภทต่างๆ อันกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มีลิขสิทธิ์

2. ทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม ได้แก่ สิทธิบัตร (patent) แบบผังภูมิวงจรรวม (Layout-Designs of Integrated Circuit) เครื่องหมายการค้า (trademark) ความลับทางการค้า (trade secret) ชื่อทางการค้า (trade name) สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (geographical indications) โดยลักษณะของทรัพย์สินทางอุตสาหกรรมจะมุ่งเน้นให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในส่วนของกฎหมายที่คุ้มครองทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม มีหลายฉบับ ได้แก่

2.1 พระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติสิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2542 อันให้ความคุ้มครองสิทธิในการประดิษฐ์ และการออกแบบผลิตภัณฑ์

2.2 พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ให้ความคุ้มครองสิทธิในเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายบริการ

2.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในพันธุ์พืชที่ได้ทำการปรับปรุงหรือพัฒนาพันธุ์อันจนได้พันธุ์พืชใหม่

2.4 พระราชบัญญัติคุ้มครองแบบผังภูมิของวงจรรวม พ.ศ.2545 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลการค้าซึ่งยังไม่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือถูกเก็บรักษาไว้โดยเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

2.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พ.ศ.2546 เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิในการใช้สัญลักษณ์หรือสิ่งที่ใช้เรียกหรือใช้แทนแหล่งภูมิศาสตร์ ที่บ่งบอกที่มาของสินค้า และชื่อเสียงของแหล่งที่มานั้น

6. แนวทางการคุ้มครองสิทธิ และสิทธิประโยชน์

1. วิทยาลัยเชิงร่วรร่วมกับเจ้าของผลงานร่วมกันจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายกำหนด

2. งบประมาณที่เกิดขึ้นจากการกระทำใดๆ เพื่อการคุ้มครองสิทธิให้ใช้งบประมาณพัฒนาบุคลากร หรืองบประมาณอื่น ตามที่อธิการบดีเห็นสมควร โดยการพิจารณาอนุมัติงบประมาณให้ใช้ดุลพินิจของผู้บริหารเป็นที่สุด

3. สิทธิประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะต้องหักเข้าส่วนกลางของวิทยาลัยเชิงร่วรร่วมตามหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

4. แนวปฏิบัติอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ให้อยู่ในดุลพินิจของอธิการบดี การกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิ ผลงานวิจัย ผลงานทางวิชาการ และงานสร้างสรรค์ได้แก่

(1) ทำซ้ำหรือดัดแปลง

(2) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

(3) ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานดังกล่าว

(4) แพร่เสียงแพร่ภาพซ้ำ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน

(5) จัดให้ประชาชนฟังและหรือชมงานแพร่เสียงแพร่ภาพ โดยเรียกเก็บเงินหรือผลประโยชน์อื่นในทางการค้า

(6) แจกจ่ายในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของลิขสิทธิ์

(7) นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ “มาตรา 32 การกระทำแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ของบุคคลอื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หากไม่ขัดต่อการแสวงหาประโยชน์จากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์ และไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เกินสมควร มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ภายใต้บังคับบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง การกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดแก่งานอันมีลิขสิทธิ์ตามวรรคหนึ่ง มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้กระทำการดังต่อไปนี้

(1) วิจัยหรือศึกษางานนั้น อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(2) ใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของตนเองและบุคคลอื่นในครอบครัว หรือญาติสนิท

(3) ดิชม วิจารณ์ หรือแนะนำผลงานโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น

(5) ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาล หรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

(6) ทำซ้ำ คัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏโดยผู้สอน เพื่อประโยชน์ในการสอนของตน อันมิใช่การกระทำเพื่อหากำไร

(7) ทำซ้ำ คัดแปลงบางส่วนของงาน หรือตัดทอน หรือทำบทสรุปโดยผู้สอน หรือสถาบันศึกษา เพื่อแจกจ่ายหรือจำหน่ายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสถาบันศึกษา ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นการกระทำเพื่อหากำไร

(8) นำงานนั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

มาตรา 33 การกล่าว คัดลอก เลียน หรืออ้างอิงงานบางตอนตามสมควรจากงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ ถ้าได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง มาตรา 34 การทำซ้ำโดยบรรณารักษ์ของห้องสมุดซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากการทำซ้ำนั้นมิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) การทำซ้ำเพื่อใช้ในห้องสมุดหรือให้แก่ห้องสมุดอื่น

(2) การทำซ้ำงานบางตอนตามสมควรให้แก่บุคคลอื่น เพื่อประโยชน์ในการวิจัยหรือการศึกษา

มาตรา 35 การกระทำแก่โปรแกรมคอมพิวเตอร์อันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มิให้ถือว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ หากไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อหากำไร และได้ปฏิบัติตามมาตรา 32 วรรคหนึ่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) วิจัยหรือศึกษาโปรแกรมคอมพิวเตอร์

(2) ใช้เพื่อประโยชน์ของเจ้าของสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น

(3) ดิจิตอล วิจัย หรือแนะนำผลงาน โดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น

(4) เสนอรายงานข่าวทางสื่อสารมวลชนโดยมีการรับรู้ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้น

(5) ทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในจำนวนที่สมควร โดยบุคคลผู้ซึ่งได้ซื้อหรือได้รับโปรแกรมนั้นมาจากบุคคลอื่นโดยถูกต้อง เพื่อเก็บไว้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงรักษา หรือป้องกันการสูญหาย

(6) ทำซ้ำ คัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาของศาลหรือเจ้าพนักงาน ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมาย หรือในการรายงานผลการพิจารณาดังกล่าว

(7) นำโปรแกรมคอมพิวเตอร์นั้นมาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถามและตอบในการสอบ

(8) คัดแปลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในกรณีที่จำเป็นแก่การใช้

(9) จัดทำสำเนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อเก็บรักษาไว้สำหรับการอ้างอิง หรือค้นคว้าเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน”

7. ขั้นตอนการขอการคุ้มครองสิทธิ และสิทธิประโยชน์

1.เสนอโครงการแนวทางการคุ้มครองสิทธิและสิทธิประโยชน์ผลงานวิจัยและงานสร้างสรรค์เพื่อให้ผู้บริหารพิจารณา โดยแนบเอกสารประกอบการคุ้มครอง สัญญา ผลงาน และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ผู้บริหารพิจารณา

3. ดำเนินการและเบิกจ่ายงบประมาณ

4. เสนอผลงานต่อผู้บริหาร